

УДК 328.185:321.7(4-6ЄС)

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-23>

Василь Марчук

ORCID: 0000-0002-3992-8530

Василь Чорнописький

ORCID: 0000-0002-0417-2585

ПОЛІТИЧНІ ПРАКТИКИ ЛОБІЗМУ В КРАЇНАХ ЄС: КОНЦЕПЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті запропоновано концепцію дослідження політичних практик лобізму в країнах Європейського Союзу як складного багатовимірного феномену сучасної демократичної політики, що формується в умовах багаторівневого врядування та інституційної різноманітності. Лобізм розглядається не лише як інструмент просування групових інтересів, а як відносно інституціоналізований механізм політичної комунікації, за допомогою якого відбувається узгодження позицій між державними інститутами, наднаціональними структурами ЄС та організованими групами інтересів на національному і наднаціональному рівнях.

Обґрунтовується теза, що специфіка політичних практик лобізму в Європейському Союзі зумовлена поєднанням різних моделей демократичного врядування, правових традицій і рівнів інституційної зрілості держав-членів, а також особливою роллю таких інститутів, як Європейська комісія, Європейський парламент і Рада ЄС. У цьому контексті лобізм виступає важливим елементом процесу формування публічної політики, забезпечуючи адаптацію національних інтересів до наднаціональних норм, процедур і регуляторних практик.

На основі узагальнення сучасних теоретико-методологічних підходів до аналізу лобізму обґрунтовано доцільність комплексного поєднання інституціонального, порівняльного та структурно-функціонального підходів. Така методологічна комбінація дозволяє розглядати політичні практики лобізму як динамічний феномен, що поєднує формалізовані механізми взаємодії з органами влади та стійкі неформальні канали впливу, які особливо характерні для політичних систем із незавершеною інституціоналізацією.

Ключові слова: лобізм, політичні практики, групи інтересів, Європейський Союз, політичні інститути, публічна політика, демократичне врядування.

Вступ. У сучасних демократичних політичних системах лобізм посідає важливе місце як механізм представництва та узгодження інтересів між органами влади й організованими групами суспільства. В умовах функціонування Європейського Союзу, який характеризується багаторівневою системою врядування та складною інституційною архітектурою, політичні практики лобізму набувають особливого значення, оскільки вони безпосередньо впливають на процес формування та реалізації публічної політики як на національному, так і на наднаціональному рівнях.

Особливістю лобізму в країнах Європейського Союзу є поєднання різних моделей політичного впливу, зумовлених історичними, правовими та політико-культурними відмінностями держав-членів. За відсутності уніфікованої моделі правового регулювання лобістської діяльності в межах ЄС формуються різноманітні політичні практики, у яких співіснують формалізовані інституційні механізми та неформальні канали впливу на процеси ухвалення рішень. Це створює як можливості для ефективного представництва інтересів, так і ризики порушення принципів прозорості та демократичної підзвітності.

© В. Марчук, В. Чорнописький, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Актуальність дослідження політичних практик лобізму в країнах ЄС посилюється зростанням ролі наднаціональних інституцій, передусім Європейської комісії, Європейського парламенту та Ради ЄС, у регулюванні ключових сфер суспільного життя. За таких умов лобізм дедалі частіше виступає інструментом адаптації національних інтересів до європейських норм і процедур, а також важливим чинником політичної комунікації в межах європейського політичного простору.

Водночас у сучасній політичній науці проблема лобістської діяльності в Європейському Союзі здебільшого аналізується фрагментарно, через призму окремих інституцій, секторів політики або національних кейсів. Це зумовлює потребу в концептуальному підході до дослідження політичних практик лобізму, який дозволив би системно поєднати інституційний, нормативний та практичний виміри цього феномену.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика лобізму у країнах Європейського Союзу широко представлена в працях західних науковців, які розглядають його крізь призму теорій груп інтересів, плюралізму, неокорпоратизму та багаторівневого врядування. Значна частина досліджень присвячена інституційним аспектам лобістської діяльності в ЄС, зокрема взаємодії лобістів із європейськими наднаціональними структурами та механізмам прозорості політичного впливу.

В українському політологічному дискурсі лобізм переважно аналізується в контексті проблем демократизації, антикорупційної політики та європейської інтеграції. Наприклад в теоретичному аспекті аналіз лобізму здійснено таким науковцями як Даций Н., Близнюк А., Костюк В. [2]. Аналіз проблематики лобізму в демократичних структурах, особливості взаємодії з владними структурами та формою контролю провів Бондар С. [1]. Водночас дослідження, спрямовані на комплексний аналіз політичних практик лобізму саме в країнах ЄС, мають фрагментарний характер і здебільшого не охоплюють концептуальних засад цього явища. Це зумовлює наукову потребу в узагальненні теоретичних підходів та формуванні концепції дослідження лобізму як багатовимірного політичного феномену.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціальних політологічних методів. Застосування системного підходу дозволяє розглядати лобізм як цілісне явище, що функціонує в межах складної політичної системи Європейського Союзу. Інституційний метод використовується для аналізу ролі органів влади та формалізованих механізмів взаємодії з групами інтересів. Порівняльний метод дає змогу виявити відмінності й спільні риси політичних практик лобізму в окремих країнах ЄС. Елементи структурно-функціонального аналізу застосовуються для визначення функцій лобізму в процесі формування публічної політики.

Мета дослідження – є формування концепції дослідження політичних практик лобізму в країнах Європейського Союзу шляхом теоретичного осмислення його інституційних, нормативних і політичних вимірів та визначення ролі лобізму в сучасному європейському політичному процесі.

Результати та обговорення. У сучасній політичній науці поняття лобізм розглядається як елемент процесу реалізації публічної політики. Історично термін був сформований наприкінці XVIII – XIX століття та означав неформальні зв'язки зацікавлених осіб із представниками влади поза межами офіційних засідань. Згодом лобізм переріс з приватного впливу до форми політичного діалогу між державними інституціями та групами інтересів. Політичні межі лобізму в політичній теорії трактуються як форма просування інтересів, що забезпечує зв'язок між суспільством і владою. Ключовою особливістю є характер взаємодії, який сприяє підвищенню прозорості ухвалених рішень, залученню експертів та створенню балансу між різними силами. Хоч лобізм виступає, як позитивна складова політичного процесу в політичній науці залишається дискусійним питанням щодо рівного доступу до владних ресурсів.

Особливої актуальності дослідження політичного лобізму набуває в сфері його діяльності в наднаціональних утвореннях, таких як Європейський Союз. Складна, багаторівнева система управління ЄС створює унікальне середовище вивчення та розвитку лобістської діяльності як окремої форми політичних взаємин. Саме в цих просторових рамках лобізм набуває нової форми, виходить за межі традиційних, національних моделей та формує нові структури взаємодії.

У межах політичної архітектури Європейського Союзу лобістська діяльність зазнала поступової еволюції, змістившись від переважно неформальних способів впливу до публічних, інституційно врегульованих і професійно організованих форм взаємодії з владними структурами. Така трансформація стала наслідком посилення ролі інституцій ЄС, ускладнення процедур підготовки та ухвалення нормативних актів, а також зростання потреби в системному врахуванні позицій різноманітних соціальних, економічних і територіальних акторів.

Середовище функціонування лобізму в Європейському Союзі вирізняється багаторівневою та відносно відкритою моделлю комунікації між наднаціональними органами влади та представниками організованих інтересів. У цьому контексті лобізм інтерпретується як допустимий і визнаний механізм участі у формуванні політики, що за дотримання встановлених етичних стандартів здатен посилювати прозорість процесів ухвалення рішень і сприяти їхній змістовній обґрунтованості.

Разом із тим інституційне визнання лобізму як складової демократичного процесу зумовлює необхідність чіткого нормативного врегулювання його практик, аби мінімізувати ризики непрозорого впливу, нерівного доступу до процесів прийняття рішень та конфлікту інтересів. Саме тому в межах ЄС сформовано комплексний підхід регулювання лобістської діяльності, який поєднує правові, етичні та процедурні механізми контролю.

Регулювання лобістської діяльності на рівні Європейського Союзу здійснюється через поєднання формальних інструментів і нормативних обмежень, які охоплюють функціонування Спільного реєстру прозорості, застосування кодексів поведінки та етичних вимог, правила доступу до інституцій ЄС, передусім Європейського парламенту, а також національні й наднаціональні ініціативи, спрямовані на запобігання конфліктам інтересів і практикам так званих «обертових дверей» [18].

Спільний реєстр прозорості слугує не лише засобом фіксації лобістських акторів, а й важливим показником рівня демократичної підзвітності в Європейському Союзі. Цей реєстр виступає ключовим елементом регуляторної системи та основним механізмом забезпечення публічної прозорості щодо суб'єктів лобістської діяльності та фінансових ресурсів, які вони залучають для впливу на політичні процеси. Ініційований Європейською комісією, Європейським парламентом і Радою ЄС, він спрямований на надання відкритого доступу до інформації про фізичних осіб, організацій та інші юридичні утворення, що намагаються здійснювати вплив на нормотворчу діяльність і ухвалення рішень на рівні Союзу. Функціонування реєстру ґрунтується на міжінституційній угоді 2021 року, якою визначено порядок подання, актуалізації та контролю відомостей, що декларуються лобістами [13, с. 270–272].

Європейська комісія посідає провідне місце в системі лобістської взаємодії в межах Європейського Союзу, що зумовлено її винятковими повноваженнями у сфері законодавчої ініціативи та формування регуляторної політики. Саме на стадії підготовки проєктів нормативних актів зосереджується найбільша активність організованих груп інтересів, які прагнуть вплинути на параметри майбутніх рішень ще до їх формального розгляду іншими інституціями.

У цьому контексті Комісія фактично виконує роль ключового посередника в законодавчому процесі, що робить її основним об'єктом уваги з боку широкого кола акторів, серед яких представлені бізнес-структури, неурядові організації, професійні об'єднання, регіональні та місцеві інституції, профспілки, аналітичні центри, академічне середовище та інші

суб'єкти, що репрезентують колективні інтереси. Комунікація між Європейською комісією та цими учасниками відбувається через формалізовані інструменти, зокрема процедури публічних консультацій, проведення слухань, діяльність експертних робочих груп і проведення персональних зустрічей, участь у яких підлягає декларуванню та в багатьох випадках потребує попередньої реєстрації в Реєстрі прозорості [17, с. 117–119].

Разом з формальними інструментами впливу важливу роль відіграють і неофіційні канали взаємодії. Наприклад, конференції, політичні дискусійні платформи, експертні заходи у межах яких відбувається обмін позиціями між представниками влади та групами інтересів. Подібні формати є відкритими для публіки та розглядаються як складова демократичного діалогу, однак мають свої особливості щодо можливого непрямого впливу з інших акторів. Європейський парламент запровадив процедури, спрямовані на регулювання контактів депутатів із представниками інтересів.

Європейський парламент досі залишається складною за своєю структурою, але водночас створює найбільшу відкриту платформу інституцій в системі лобізму в ЄС. Такий підхід забезпечує регулювання лобістської діяльності, що буде базуватися на принципах відкритості, підзвітності та відкритості для всіх.

У сучасних політичних системах лобіювання дедалі частіше присутній вплив потужних акторів, таких як великі корпорації та галузеві об'єднання, які володіють значними ресурсами. У низці випадків такі суб'єкти здатні здійснити вплив на процес ухвалення рішень, що створює ризик непрозорості політичного діалогу. Окрему увагу привертає практика зв'язків між політичними акторами та групами інтересів, зокрема через тісну взаємодію з певними об'єднаннями, наприклад професійними. Колишнє членство в таких групах залишає ціннісні зв'язки, що посилює загрозу конфлікту інтересів.

Тому через це в ЄС було впроваджено механізми проведення публічних слухань та вимоги декларування взаємодії, а також правила професійної діяльності депутатів після завершення строку повноважень [11, с. 12–13]. Середовище лобізму в ЄС демонструє прагнення до створення балансу сил між легітимним представництвом та запобіганню недобросовісного впливу.

У такому контексті особливої уваги потребує аналіз конкретних форм і методів лобіювання, що застосовуються в ЄС. Багаторівнева структура ухвалення рішень і різноманітність інституційних платформ сприяють формуванню спектра лобістських практик. Можна виокремити такі основні типи лобі – економічний, корпоративний, громадський та професійний. Кожен із цих типів має свою особливість впливу [10]. Економічне лобіювання виокремлює інтереси інвестиційних фондів, банків. Методи, які включені до їх впливу включають підготовку аналітичних звітів, конференції, консультації. Економічне лобі можуть створювати прогнози та моделі розвитку, які допомагають переконати представників. Основою з цих лобі є просування фінансового сектору, корпорацій, промисловців [9].

Корпоративний вплив створений на основі міжнародних компаній, що здійснюють свою діяльність в різних регіонах ЄС. Компанії відкривають свої ставки у Брюсселі, залучають кваліфікованих працівників та створюють об'єднання, як от BusinessEurope. Методами впливу ж виступають аналітичні документи, підготовлені позиційні приписи, робочі групи, дослідження в певних сферах. Такі корпорації як от Apple, Google, Microsoft, TotalEnergies, Airbus, Volkswagen – є найбільшими зареєстрованими лобістами в ЄС[7].

Громадський лобізм в ЄС, представлений неурядовими організаціями, правозахисними групами, громадськими об'єднаннями, рухами. Ці групи прагнуть захищати інтереси громадян, як в певній країні, так і в ЄС. Такий лобізм виокремлюється своєю гуманною точкою зору, що підсилено емоційним впливом, зверненням уваги до етичності дій та цінностей. Серед цих впливових груп в ЄС виокремлюють Transparency International EU, European

Environmental Bureau, Friends of the Earth Europe, European Trade Union Confederation, які в своїй основі не несуть прибутковості своїх рішень, а більше вплив на політику та суспільний інтерес [3, с. 18–19].

Особливої уваги слід звернути на професійне лобіювання, яке сформовано на основі малих груп, таких як: лікарі, науковці, фермери тощо. Таке лобі в ЄС об'єднано в професійні асоціації, такі як: European Medical Association (EMA), European Bar Association, European Farmers and Agri-Cooperatives (Copa-Cogeca). Професійне лобі здійснює свою діяльність, через дорадчі органи та підготовку рекомендацій, консультацій, через що і мають забезпечений стабільно високий рівень довіри. Професійні лобі надають ЄС кваліфіковану експертизу, щодо регламентів, які їх стосуються. Наприклад, Європейська медична асоціація активно впливала на розроблення «Регламенту про оцінку медичних технологій», яка має забезпечити актуальну оцінку ефективності ліків та методів лікування [8, с. 5–6].

Водночас наведений аналіз політичний практик лобізму на рівні ЄС не зменшує складність цього феномену, оскільки реальні механізми представництва інтересів значною мірою залежать від національного контексту та представництва. Попри спільність в рамках ЄС, практики лобі відрізняються залежно від традиції, рівня демократичних інституцій та моделей взаємодії. У зв'язку з цим доцільно навести приклад країн Вишеградської четвірки, які поєднують спільний шлях легітимації лобістської діяльності. Аналіз практик лобізму в Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині дозволяє простежити, яким чином загальноєвропейський принцип прозорості відображається на національному рівні.

У цьому контексті польський кейс є показовим прикладом ранньої інституціоналізації лобізму в Центральній-Східній Європі. Ключовим етапом стало прийняття Закону «Про лобістську діяльність у процесі законотворення» [18], який заклав базові рамки та визначив лобіювання. Це формує формально прозору конструкцію лобіювання в Польщі, яка створює реєстр професійних лобістів, обов'язкове оприлюднення планів законодавчої роботи. Водночас польський приклад демонструє спірні питання щодо чітко прописаного режиму співіснування з політичними практиками впливу. Закон регулює вузький сегмент, тоді як справжня взаємодія з владою часто здійснюється через консультаційні форми, ради, робочі групи [5; 12, с. 123–124].

Окремий вимір національного контексту в Польщі пов'язаний із наднаціональним рівнем. У цьому полі ключову роль відіграє Постійне представництво Республіки Польща в ЄС, яке забезпечує участь держави в роботі інституцій Союзу та виконує державне лобіювання [19]. Паралельно розвиваються канали представництва регіональних і економічних інтересів у Брюсселі, регіональні офіси, профільні асоціації, які діють як актори в рамках Реєстру прозорості ЄС.

На відміну від Польщі, чеський кейс репрезентує пізню інституціоналізацію. До 2025 року Чехія не мала цілісного закону про лобіювання, однак з 1 липня 2025 р. набув чинності Закон «Про регулювання лобіювання» [4], де чітко визначено лобіювання як цілеспрямований вплив на осіб під час підготовки публічно-владних рішень. Одночасно з цим закон закріплює особливий виняток, щоб не конфліктувати з практиками демократичної участі, як от петиції чи публічні консультації. На відміну від польської системи в чеській фіксується обов'язки для всіх сторін, як для посадовців, що мають фіксувати інформацію про лобістські контакти, так і для лобістів які мають реєструвати звіти про контакти з ними [16; 23; 24].

Чеська інституційна реформа лобізму була стимульована значною мірою європейським контекстом. Були здійснені рекомендації щодо доброчесності, прозорості в рамках плану відновлення механізмів ЄС. У цьому контексті Чехія показово відображає вплив наднаціональних стандартів на створення національної правової рамки, а також утворенню прозорості, попри відсутність інтеграції між цими двома формами [15; 20, с. 19–20]. Чеська модель показує якісний новий етап утворення лобі. Запровадження комплексного законодавчого регулювання, яке

поєднує публічний реєстр, механізм декларування контактів, фіксацію впливу, свідчить про перехід лобі з тіньового впливу на законодавчо нормативний план взаємодії.

Словацька модель характеризується відсутністю спеціального закону про лобіювання. За таких умов представництво інтересів формувалося переважно через традиційні канали політичної взаємодії, неформальні контакти, участь в дорадчих органах, тощо. Формально така взаємодія не підпадала під визначення «лобі», тому не вимагалось декларування чи реєстрації. Водночас членство в ЄС істотно змінило структуру представництва інтересів, змістивши центр впливу на наднаціональний рівень. У цьому вимірі ключову роль почали відігравати взаємодія з органами ЄС, зокрема діяльність Постійного представництва Словацької Республіки при ЄС [21]. Саме в цих межах цих форматів відбувається значна частина національного лобіювання.

Таким чином, словацький випадок демонструє модель, у якій інституціоналізація лобізму відбувається через інтеграцію до структур ЄС, а не через розвиток законодавства. Особливість впливу вибудовується значною мірою децентралізацією та фрагментацією лобізму. Це дозволяє краще зрозуміти, як у межах одного інтеграційного простору співіснують різні моделі представництва інтересів.

На відміну від решти країн Угорщина демонструє відмінну модель від решти країн, в ній створюється актуальне поле для формування неформальних практик впливу. У 2006 році було ухвалено Закон «Про лобістську діяльність», який запроваджував обов'язкову реєстрацію, звітність і кодекс [14]. Проте він був скасований в 2011 році, через свою неефективність. Так, період підготовки до вступу в ЄС в Угорщині характеризувався високим рівнем політичного консенсусу щодо євроінтеграції. Еліти фактично виступали головними лобістами національних інтересів та кординували реформи і переконували партнерів у готовності до членства в ЄС. Угорщина залучала значну підтримку від зовнішніх лобі передусім від ЄС та США, які відіграли роль інституційних лобістів демократичних реформ [6]. Однак після отримання всіх преференцій після вступу, в самій Угорщині почали переважати неформальні практики впливу. Це виражалося у підтримці “обраного” лояльного кола суб'єктів, і, в той же час, запровадження спеціальних податків окремим секторам. Поступово зникла прозорість і рівність доступу.

Приклад Угорщини показує поступовий перехід країни від демократичних європейських цінностей до моделі керованої демократії з рисами конкурентного авторитаризму, де формальні інститути зберігаються, але реальна політична й економічна конкуренція звужується через вибіркове застосування правил і централізацію впливу [22].

Аналіз лобістської діяльності цих країн доводить, що ефективність і легітимність лобізму безпосередньо залежать від прозорості, рівного доступу до процесу та дієвого контролю за конфліктами інтересів, оскільки за їх відсутності він може перетворюватися на канал непропорційного впливу вузьких груп і підривати довіру до демократичних інституцій.

Лобізм у Європі покликаний виконувати роль каналу комунікації між владою та суспільством, через який інтереси різних груп стають частиною нормотворення і знаходять своє місце як частина переговорного процесу в багаторівневій системі управління ЄС. Водночас саме збалансованість цього каналу визначає якість демократії: коли правила реєстрації, звітності та відкритості зустрічей працюють належно, лобізм підсилює підзвітність і доказовість політики, а коли вони обходяться або формально імітуються, він сприяє нерівності впливу та захопленню регуляторних рішень.

Висновки. Лобізм у сучасній політичній теорії та практиці постає не як однозначно позитивний чи негативний феномен, а як інституційний інструмент реалізації публічної політики, ефективність якого визначається рівнем демократичного контролю та прозорості. Європейський Союз демонструє відносно розвинену модель врегулювання лобістської взаємодії, де представництво інтересів інтегроване в процедури підготовки рішень і доповнене механізмами публічної підзвітності, що сприяє включенню експертних позицій, балансуванню

соціально-економічних сил і підвищенню якості регуляторних актів. В той же час, навіть за умов нормативного та етичного оформлення лобізм зберігає ризики нерівного доступу до владних ресурсів, оскільки різні групи інтересів володіють неоднаковими фінансовими, організаційними й комунікаційними можливостями впливу.

Передусім встановлено, що ключовою рисою політичних практик лобізму в країнах ЄС є їх багаторівневий характер. Вплив на процеси ухвалення рішень здійснюється одночасно на національному рівні та на рівні наднаціональних інституцій, що зумовлює необхідність для лобістських акторів адаптувати свої стратегії до різних центрів влади. Така ситуація сприяє формуванню складних мереж взаємодії між національними урядами, постійними представництвами держав при ЄС, інституціями Союзу та організованими групами інтересів, у межах яких поєднуються формалізовані процедури й неформальні канали комунікації.

Важливим результатом дослідження є виявлення істотних відмінностей у політичних практиках лобізму між державами-членами ЄС, що зумовлені різними традиціями публічного управління, політичної культури та рівнем інституціоналізації лобістської діяльності. За відсутності єдиного нормативного стандарту на рівні Європейського Союзу національні моделі регулювання лобізму суттєво різняться, що безпосередньо впливає на ступінь прозорості та підзвітності лобістських процесів. У цьому контексті лобізм постає як гібридний феномен, у якому формальні механізми взаємодії співіснують із практиками неформального впливу.

Так, порівняльний огляд практик країн на прикладі країн Вишеградської групи підтверджує, що інституціоналізація лобізму не є автоматичним наслідком членства в ЄС, а залежить від внутрішньої політичної культури, якості інституцій та стійкості демократичних стандартів. Польща й Чехія демонструють прагнення до формалізації та підвищення прозорості через законодавче врегулювання, хоча їхні моделі і відрізняються ефективністю реального контролю. Словаччина, натомість, ілюструє модель, у якій представництво інтересів адаптується до наднаціональної системи переважно через механізми участі в структурах ЄС, не супроводжуючись при цьому повноцінною національною нормативною рамкою. Угорський приклад показує, що формальна наявність правил не гарантує демократичної практики: скасування регуляторного механізму та посилення неформальних каналів впливу призвели до краху принципів рівного доступу, перетворивши лобізм із механізму представництва на інструмент селективної підтримки лояльних акторів.

Застосування комплексного теоретико-методологічного підходу до аналізу політичних практик лобізму в країнах Європейського Союзу дозволило виявити низку системних характеристик цього феномену, що визначають його роль у сучасному європейському політичному процесі. Отримані результати засвідчують, що лобізм у межах ЄС функціонує не як уніфікована модель політичного впливу, а як сукупність взаємопов'язаних практик, зумовлених інституційною архітектурою Союзу, особливостями національних політичних систем та рівнем правового врегулювання взаємодії між владою і групами інтересів.

Лобізм у демократичному середовищі може бути важливою складовою політичного діалогу та легітимного представництва інтересів лише за умови сталих інституційних гарантій прозорості, підзвітності та контролю за конфліктом інтересів. У межах Європейського Союзу ці гарантії формують загальну нормативну рамку, проте національна політична практика здатна як підсилювати її ефективність, так і нівелювати її через домінування неформальних механізмів, що в підсумку впливає на якість демократії та рівень довіри до владних інституцій.

Література:

1. Бондар С. Соціально-філософські аспекти проблеми лобізму у владних структурах. *Вісник Львівського університету*. 2020. № 30. С. 16-22. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13196/1/Б%20категорія%202020%20.pdf>.

2. Даций Н., Близнюк А., Костюк В. Теоретико-методологічний аналіз лобізму у світовій політиці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 2. С. 194–198. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/5493/5547>.
3. Трофименко А. Теорія та практика лобіювання : *електрон. навч. посіб. Маріупольського університету*. Київ : Маріупольський університет. 2024. С. 207. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6047/2/trofimenko_teor_ta_prakt_lobiyuvannya.pdf.
4. У Чехії ухвалили закон про лобізм: як це вплине на політику і хто тепер зобов'язаний реєструватися. *Czechia online*. 2025. URL: <https://czechia-online.cz/u-chehiyi-uhvalyly-zakon-pro-lobizm-yak-cze-vplyne-na-polityku-i-hto-teper-zobovyazanyj-reyestruvatysya/>.
5. Assessment lobby rules/Poland. *Association of Accredited Public Policy Advocates to the European Union (AALEP)*. 2024. URL: <https://www.aalep.eu/assessment-lobby-rulespoland>.
6. Bartha A. Lifting the Lid on Lobbying National Report of Hungary. Transparency International Hungary. P. 65. 2014. URL: <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/03/Lifting-the-Lid-on-Lobbying-National-Report-of-Hungary.pdf>.
7. BusinessEurope: the death star of corporate lobbying. *Corporate Europe Observatory*. 2023. URL: <https://corporateeurope.org/en/2023/09/busineurope-death-star-corporate-lobbying>.
8. Chari R., Murphy G., Hogan J. Regulating Lobbying: A Global Comparison. *Manchester University Press*. P.25.2020. URL: https://www.researchgate.net/profile/Michele-Crepaz/publication/330779851_Regulating_Lobbying_A_Global_Comparison_2nd_Edition_Sample_Chapter_1/links/5c542b22458515a4c74f1489/Regulating-Lobbying-A-Global-Comparison-2nd-Edition-Sample-Chapter-1.pdf.
9. Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources. *Official Journal of the European Union*. 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj/eng>.
10. Greenwood J., Thomas C. Interest Representation in the European Union. London: *Palgrave Macmillan*. 2022. URL: <https://www.bloomsbury.com/uk/interest-representation-in-the-european-union-9781137491312>.
11. Kotanidis S. Rules on 'revolvingdoors' in the EU. *European Parliamentary Research Service*. P. 30. 2024. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/762290/EPRS_IDA%282024%29762290_EN.pdf.
12. Laboutková S., Vymětal P. A new approach in evaluation of transparent lobbying – the case of Visegrad group countries. *Revista «Administratie si Management Public» (RAMP)*. № 33. 2019. P. 119–132.
13. McGrath C. Framing Lobbying Messages: Defining and Communicating Political Issues Persuasively. *Journal of Public Affairs*. 2007. № 7(3). P. 269–280.
14. Nemzeti Jogszabálytár. évi XLIX. törvény a lobbitevékenységről. 2006. URL: <https://njt.hu/jogszabaly/2006-49-00-00>.
15. Nová pravidla pro lobbování: průvodce změnami. *Business INFO.cz*. 2025. URL: <https://www.businessinfo.cz/clanky/nova-pravidla-pro-lobbovani-pruvodce-zmenami/>.
16. Nový zákon o regulaci lobbování. Vláda České republiky. 2025. URL: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rnno/aktuality/novy-zakon-o-regulaci-lobbovani-220390/>.
17. Olejnik M. The Law on Lobbying in the Republic of Poland. Theory and Practice. *CES Working Papers*. № 6(1). 2014. P. 117–136.
18. Ostrihansky R., Žuk M. Lobbying in Poland. *Association of Accredited Public Policy Advocates to the European Union (AALEP)*. 2019. URL: <https://www.aalep.eu/lobbying-poland>.
19. Poland in the EU. *Polish presidency of the Council of the European Union*. URL: <https://polish-presidency.consilium.europa.eu/en/presidency/poland-in-the-eu/>.
20. Regulace lobbingu – povinný rejstřík transparentnosti EU. *Publications Office of the European Union*. 2021. P. 19–21. URL: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/lobbying-regulation-the-eu-mandatory-transparency-register.html>.
21. Tomeš P. The Slovak voice in Brussels. *AmCham Slovakia*. 2014. URL: <https://amcham.sk/publications/issues/2014-07-eu-affairs/article/176460/the-slovak-voice-in-brussels>.
22. Ungváry K. Hungary and the European Union 1989-2014 – a Success Story? Heinrich Böll Stiftung European Union. 2014. URL: <https://eu.boell.org/en/2014/10/28/hungary-and-european-union-1989-2014-success-story>.
23. Zákon č. 168/2025 Sb. Zákon o regulaci lobbování. *Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky*. 2025. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2025-168>.

24. Zákon č. 169/2025 Sb. Zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o regulaci lobbování. *Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky*. 2025. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2025-169>.

References:

1. Bondar, S. (2020). Sotsialno-filosofski aspekty problemy lobizmu u vladnykh strukturakh [Socio-philosophical aspects of the problem of lobbying in government structures]. *Visnyk Lvivskoho universytetu – Bulletin of Lviv University*, 30, 16–22. Retrieved from: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13196/1/Б%20категорія%202020%20.pdf>. [in Ukrainian].
2. Datsii, N., Blyzniuk, A., & Kostiuk, V. (2025). Teoretyko-metodolohichniy analiz lobizmu u svitovii politytsi [Theoretical and methodological analysis of lobbying in world politics]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 2, 194–198. Retrieved from: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/5493/5547>. [in Ukrainian].
3. Trofymenko, A. (2024). Teoriia ta praktyka lobiiuvannia [Theory and practice of lobbying] (electronic textbook). Kyiv: Mariupolskyi universytet – Mariupol University. Retrieved from: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6047/2/trofimenko_teor_ta_prakt_lobiyuvannya.pdf. [in Ukrainian].
4. U Chekhii ukhvalyly zakon pro lobizm: yak tse vplyne na polityku i khto teper zoboviazanyi reiestruvatysia (2025). [The Czech Republic adopted a lobbying law: how it will affect politics and who is now obliged to register]. *Czechia online – Czechia Online*. Retrieved from: <https://czechia-online.cz/u-chehiyi-uhvalyly-zakon-pro-lobizm-yak-cze-vplyne-na-polityku-i-hto-teper-zoboviazanyj-reiestruvatysya/>. [in Ukrainian].
5. Assessment lobby rules / Poland (2024). Association of Accredited Public Policy Advocates to the European Union – AALEP. Retrieved from: <https://www.aalep.eu/assessment-lobby-rulespoland>.
6. Bartha, A. (2014). Lifting the lid on lobbying: National report of Hungary. *Transparency International Hungary*. Retrieved from: <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/03/Lifting-the-Lid-on-Lobbying-National-Report-of-Hungary.pdf>.
7. BusinessEurope: the death star of corporate lobbying (2023). *Corporate Europe Observatory*. Retrieved from: <https://corporateeurope.org/en/2023/09/business-europe-death-star-corporate-lobbying>.
8. Chari, R., Murphy, G., & Hogan, J. (2020). *Regulating lobbying: A global comparison*. Manchester: Manchester University Press. Retrieved from: https://www.researchgate.net/profile/Michele-Crepaz/publication/330779851_Regulating_Lobbying_A_Global_Comparison_2nd_Edition_Sample_Chapter_1.
9. Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources (2018). *Official Journal of the European Union – OJ of the EU*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj/eng>.
10. Greenwood, J., & Thomas, C. (2022). *Interest representation in the European Union*. London: Palgrave Macmillan. Retrieved from: <https://www.bloomsbury.com/uk/interest-representation-in-the-european-union-9781137491312>.
11. Kotanidis, S. (2024). Rules on “revolving doors” in the EU. *European Parliamentary Research Service – EPRS*. Retrieved from: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/762290/EPRS_IDA\(2024\)762290_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/762290/EPRS_IDA(2024)762290_EN.pdf).
12. Laboutková, S., & Vymětal, P. (2019). A new approach in evaluation of transparent lobbying: the case of Visegrad group countries. *Administratie și Management Public – Revista de Administrație și Management Public*, 33, 119–132.
13. McGrath, C. (2007). Framing lobbying messages: Defining and communicating political issues persuasively. *Journal of Public Affairs*, 7(3), 269–280.
14. Nemzeti Jogszabálytár. évi XLIX. törvény a lobbitevékenységről. (2006). [Act XLIX of 2006 on lobbying]. Retrieved from: <https://njt.hu/jogszabaly/2006-49-00-00>. [in Hungarian].
15. Nová pravidla pro lobbování: průvodce změnami. (2025). [New rules for lobbying: a guide to changes]. *Business INFO.cz – Business Info*. Retrieved from: <https://www.businessinfo.cz/clanky/nova-pravidla-pro-lobbovani-pruvodce-zmenami/>. [in Czech].
16. Nový zákon o regulaci lobbování. (2025). [New law on lobbying regulation]. *Vláda České republiky – Government of the Czech Republic*. Retrieved from: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rnno/aktuality/novy-zakon-o-regulaci-lobbovani-220390/>. [in Czech].
17. Olejnik, M. (2014). The law on lobbying in the Republic of Poland. *CES Working Papers – Theory and Practice*, 6(1), 117–136.

18. Ostrihansky, R., & Žuk, M. (2019). Lobbying in Poland. Association of Accredited Public Policy Advocates to the European Union – AALEP. Retrieved from: <https://www.aalep.eu/lobbying-poland>.
19. Poland in the EU. Polish presidency of the Council of the European Union. Retrieved from: <https://polish-presidency.consilium.europa.eu/en/presidency/poland-in-the-eu/>.
20. Regulace lobbingu – povinný rejstřík transparentnosti EU (2021). [Lobbying regulation – mandatory EU transparency register]. Publications Office of the European Union – EU Publications Office. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/lobbying-regulation-the-eu-mandatory-transparency-register.html>. [in Czech].
21. Tomeš, P. (2014). The Slovak voice in Brussels. AmCham Slovakia – American Chamber of Commerce in Slovakia. Retrieved from: <https://amcham.sk/publications/issues/2014-07-eu-affairs/article/176460/the-slovak-voice-in-brussels>.
22. Ungváry, K. (2014). Hungary and the European Union 1989–2014: a success story? Heinrich Böll Stiftung European Union. Retrieved from: <https://eu.boell.org/en/2014/10/28/hungary-and-european-union-1989-2014-success-story>.
23. Zákon č. 168/2025 Sb., Zákon o regulaci lobbování. (2025). [Act No. 168/2025 Coll., Act on the regulation of lobbying]. Parlament České republiky – Parliament of the Czech Republic. Retrieved from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2025-168>. [in Czech].
24. Zákon č. 169/2025 Sb., Zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o regulaci lobbování. (2025). [Act No. 169/2025 Coll., Amending certain acts in connection with the adoption of the Act on lobbying regulation]. Parlament České republiky – Parliament of the Czech Republic. Retrieved from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2025-169>. [in Czech].

Vasyl Marchuk, Vasyl Chornopyskyi. Political practices of lobbying in EU countries: research concept

The article proposes a concept for studying political practices of lobbying in the countries of the European Union as a complex multidimensional phenomenon of modern democratic politics, which is formed in conditions of multilevel governance and institutional heterogeneity. Lobbying is considered not only as a tool for promoting group interests, but also as a relatively institutionalized mechanism of political communication, through which positions are coordinated between state institutions, supranational structures of the EU and organized interest groups at the national and supranational levels.

The thesis is substantiated that the specificity of political practices of lobbying in the European Union is due to the combination of different models of democratic governance, legal traditions and levels of institutional maturity of the member states, as well as the special role of such institutions as the European Commission, the European Parliament and the Council of the EU. In this context, lobbying is an important element of the process of public policy formation, ensuring the adaptation of national interests to supranational norms, procedures and regulatory practices.

Based on the generalization of modern theoretical and methodological approaches to the analysis of lobbying, the feasibility of a comprehensive combination of institutional, comparative and structural-functional approaches is substantiated. Such a methodological combination allows us to consider political practices of lobbying as a dynamic phenomenon that combines formalized mechanisms of interaction with government bodies and stable informal channels of influence, which are especially characteristic of political systems with incomplete institutionalization.

Key words: lobbying, political practices, interest groups, European Union, political institutions, public policy, democratic governance.

Відомості про авторів:

Марчук Василь – доктор історичних наук, професор кафедри політичних наук, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Чорнописький Василь – Supply Chain Manager у Hilfswerk International.

Надійшла 12.12.2025

Прийнята 31.12.2025

Опублікована 28.01.2026